

УДК 341.4:[343:341.231.4]

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.314981>

О. В. Харитонова,

канд. юрид. наук, доцентка кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, членкиня Української національної групи Міжнародної асоціації карного права

100-РІЧЧЯ МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ КАРНОГО ПРАВА (AIDP/IAPL)

Стаття присвячена 100-річчю Міжнародної асоціації карного права (Association Internationale De Droit Pénal / International Association of Penal Law (AIDP/IAPL)). Ювілей організації відзначався в Парижі під час XXI Конгресу Асоціації 25–28 червня 2024 року. Дана подія стала значущою віхою в історії організації, що вже ціле століття сприяє розвитку національних та міжнародних кримінально-правових механізмів та розширює можливості міжнародної академічної, дипломатичної та правової співпраці.

Авторка аналізує основні моменти та глибокий символізм урочистостей і зосереджується на дослідженні значення внеску Асоціації у формування правових стандартів і підходів у сфері кримінально-правової політики та її ролі в підтримці правових інститутів на міжнародній арені. Вишановуючи історію Асоціації та її пов'язаність з традиціями Міжнародного криміналістичного союзу, авторка описує історичні причини, особливості та етапи еволюції Асоціації, їх вплив на становлення міжнародного кримінального права, впровадження принципів верховенства права, боротьбу з міжнародними злочинами та захист прав людини, а також перспективи її розвитку.

Через аналіз ініціатив, реалізованих в рамках організації та її структурної мережі, що складається з індивідуального, колективного та національного членства, у статті підкреслюється значущість різноманіття правових систем та візій і важливість міжнародного співробітництва у сфері кримінально-правової науки та практики.

Спираючись на вивчення досягнень Асоціації та наукову біографістику стосовно її Президентів, авторка підкреслює значення впливових фігур, які заклали основи для розвитку кримінального права у порівняльному та міжнародному контексті, вели активну роботу з гуманізації кримінально-правової політики, просували створення системи міжнародного кримінального правосуддя, брали участь в розробці важливих міжнародних конвенцій та інших механізмів захисту прав людини, працювали над розширенням інститутів і посиленням ролі AIDP, підтримували

міждисциплінарний підхід у науці, збагачували міжнародну співпрацю між асоціаціями в галузі кримінальної юстиції.

Аналіз ключових сфер діяльності Асоціації, серед яких кримінально-правова політика, порівняльна кримінальна юстиція, міжнародне кримінальне право та захист прав людини в кримінальному судочинстві, підкреслює, що конгреси та інші майданчики Асоціації стали платформами для обміну ідей, які сприяють формуванню та вдосконаленню кримінально-правових політик на різних рівнях, дозволяють створювати більш обґрунтовані, інклюзивні та ефективні підходи до кримінального правосуддя, покращувати юридичну освіту, розвивати правову науку та практику. AIDP продовжує виступати організацією, що має стратегічне значення для пошуку відповідей на виклики маргіналізації міжнародного кримінального права, юрисдикційні колізії, глобальні, кліматичні та цифрові проблеми сучасного світу, і сприяє фундації правових ідей, які з часом можуть привести до важливих соціальних змін.

Ключові слова: *Міжнародна асоціація карного права (AIDP), 100-річчя Міжнародної асоціації карного права (AIDP), міжнародне кримінальне право, права людини, кримінальне право, кримінальне правосуддя.*

Заснування Асоціації: шлях та місія від Відня до Парижу

25–28 червня 2024 року в Парижі під патронатом Президента Французької республіки Емануеля Макрона відбувся XXI Міжнародний Конгрес «Штучний інтелект та кримінальне право» Міжнародної асоціації карного права (Association Internationale De Droit Pénal / International Association of Penal Law (AIDP/IAPL)¹. В рамках роботи Конгресу відзначався 100-річний ювілей Міжнародної асоціації карного права, яка була заснована 100 років тому, 28 березня 1924 року, в стінах юридичного факультету Паризького університету. Саме у зв'язку з тим, що установчі збори Асоціації відбувалися у Парижі, було прийнято рішення про символічне відзначення 100-річного ювілею і проведення XXI Конгресу в цьому славетному місті.

Асоціація підкреслює, що сягає своїм корінням Міжнародного криміналістичного союзу (Internationale Kriminalistische Vereinigung), створеного у 1889 р. у Відні трьома відомими ученими-криміналістами – Францем фон Лістом (Австрія, Німеччина), який мав колосальний вплив,

¹ Програма XXI Міжнародного Конгресу AIDP. URL: <https://congres-aidp.assas-universite.fr/en/program-centenary-iapl>.

Жераром ван Гамелем (Нідерланди) та Адольфом Принсом (Бельгія). Видатні професори були занепокоєні зростанням репресивних тенденцій у сучасному їм кримінальному праві. Вони спостерігали стрімку зміну соціальних структур у Західній Європі, індустріалізацію і скорочення сільськогосподарської праці та демографічний зсув, пов'язаний з урбанізацією, що призводило до зростання як обсягів злочинності, так і розширення криміналізації та ужорсточення пеналізації у кримінально-правовій політиці. Ідея професорів полягала у створенні союзу, який об'єднав би фахівців, чия діяльність охоплювала усі аспекти наук кримінального циклу, які на той момент були відомі.

Як нагадав під час ювілейного виступу президент AIDP проф. Джон Вервале, мета Міжнародного криміналістичного союзу полягала у тому, щоб просувати як юридичний, так і соціологічний підхід до вивчення злочинності. Він черпав натхнення також і з італійської позитивістської школи, відзначеної роботами Чезаре Ломброзо та Енріко Феррі. Задачею Союзу було не тільки просування більш ліберальних та стримуючих репресію підходів, а і спроба здійснювати конструктивний позитивний вплив на розвиток кримінальної юстиції, надавши майданчик для обміну думками, ідеями і сприяючи гармонізації різноманітних підходів для вироблення більш ефективних та інтегрованих систем кримінального правосуддя. Від початку до Союзу входило 75 криміналістів, половина яких була німцями, але вже через деякий час організація розрослася до більш ніж 1000 членів з національними групами в багатьох частинах Європи².

Втім, під час Першої світової війни Союз зазнав розпаду. Директор кримінологічного інституту в Парижі проф. Дід'є Ребю у своїй промові до 100-річчя пояснював це тим, що це була свого роду реваншистська реакція,

² Vervaele John A. E. The UIDP/AIDP: 125 years serving Criminal Justice, Human Rights and Humanity. *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 759–780.

викликана війною і серйозними розходженнями французької школи з німецькою³. Це було бажання не тільки «відновити», а і «змінити».

Зрештою, ренесанс відбувся у 1924 році, коли в Парижі була заснована AIDP. Ініціатором відновлення виступив проф. Квінтіліан Салдан'я з Мадриду, який запропонував професору юридичного факультету у Парижі Анрі Донед'є де Вабру⁴, директору паризького Кримінологічного інституту, створити асоціацію, наслідуючи модель Міжнародного союзу криміналістів. Професор де Вабр обговорив зі своїм колегою та деканом юридичного факультету Анрі Бертелемі дану ідею, і той заснував комісію з розробки статуту асоціації. Заклик засновників щодо створення Асоціації формулював її місію в такий спосіб:

«Ми вважаємо доцільним відновити через створення Міжнародної асоціації кримінального права роботу, яку Міжнародний союз залишив незавершеною. (...)

У нас немає політичних цілей. Ми не підпорядковуємо свою роботу жодному науковому кредо. Всі школи, які борються в галузі кримінального права, можуть пишатися тим, що володіють часткою правди. Ніхто не може претендувати на монополію. ... (нинішні) проблеми ... досить значні та тривожні, щоб вирішувати їх разом, у науковому дусі, не маючи жодної іншої турботи, окрім бажання встановити більше справедливості та допомогти зруйнованому та пораненому людству».

³ Німецька група Міжнародного союзу криміналістів продовжувала певною мірою свою діяльність до 1937 р. та відмовилася брати участь у конгресі AIDP у 1926 р., а її діяльність в цей період була здебільшого наближена до авторитарних цілей.

⁴ Анрі Донед'є де Вабр відомий також тим, що був суддею від Франції на Нюрнберзькому процесі. Він мав унікальний та дещо «іконоборчий» погляд на міжнародне кримінальне правосуддя, адже його першою інтелектуальною любов'ю було міжнародне приватне право, і через це протягом своєї кар'єри він розглядав міжнародне кримінальне право як фундаментальне питання колізійного права, яке є результатом весвітнього руху злочинців. Його бачення міжнародного кримінального суду дуже співпадало з ранньою пропозицією AIDP, що це має бути кримінальна палата Постійної палати міжнародного правосуддя в Гаазі для розгляду спорів між державами щодо кримінальної юрисдикції. Він також разом з Рафалом Лемкіним та Веспасіаном Пеллою був одним з розробників Конвенції щодо геноциду 1948 р. На думку дослідників, його фігура хоча і залишається дещо забутою, але є ключовою на етапі раннього розвитку міжнародного кримінального правосуддя. Більше про Д. де Вабра див.: Mégret F. Henri Donnedieu de Vabres: Penal Liberal, Moderate Internationalist and Nuremberg Judge. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press, 2020. pp. 146–173.

На установчих зборах було затверджено статут, згідно з яким штаб-квартира Асоціації знаходиться в Парижі. До 2014 року вона залишалася в Паризькому інституті кримінології та кримінального права; нещодавно офіс перемістили до апеляційного суду Парижу. Щоб віддати данину історичному місцю, реєстрація учасників Конгресу проходила в бібліотеці кримінологічного інституту, який є найстарішим французьким дослідницьким інститутом з питань кримінального права та кримінології, заснованим у 1922 р. в структурі юридичного факультету Паризького університету і пізніше переміщеним до Paris-Panthéon-Assas University. Спочатку Паризький юридичний факультет був розташований у будівлях Сорбонни, а у XVIII ст. був перенесений до Центру Пантеон на вершині пагорбу Святої Женев'єви, який був спеціально побудований для його розміщення (поруч з Національним пантеоном Франції). Panthéon Center був головною будівлею Паризького юридичного факультету до розколу Паризького університету в 1970 році, відколи він був спільно виділений університетам Paris 1 Panthéon Sorbonne та Paris-Panthéon-Assas і продовжує залишатися місцем викладання права цими двома університетами. Серед будівель та місць Paris 1 Panthéon Sorbonne особливо виділяються деякі, названі на сайті університету «скарбами». Серед них – Appartement Décanal, стара деканська квартира юридичного факультету, де відбулася перша вітальна зустріч учасників Конгресу, з прекрасним символізмом організована Інститутом кримінології разом з Виконавчим комітетом французької національної групи AIDP.

Президентство в Асоціації: впливи та здобутки

Першим Президентом Асоціації⁵ було обрано Анрі Картона де Віара, державного міністра Бельгії. Він був видатним бельгійським державним діячем, прем'єр-міністром, міністром юстиції Бельгії, бельгійським представником в Лізі Націй, багато зробив для розвитку законодавства щодо

⁵ Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322.

захисту дитинства. Залишив слід в історії також і як літератор, публіцист, автор історичних романів та мемуарів. Анрі Картон де Віар обіймав президентську посаду до 1946 р., коли його було обрано почесним президентом. Як засновник Бельгійського союзу карного права та Бельгійської секції AIDP він організував у Брюсселі Перший Конгрес карного права у 1926 р.

Наступним президентом Асоціації в 1946–1951 рр. став Веспасіан Пелла, видатний румунський юрист, дипломат, проф. права в Ясському університеті, голова Румунської національної групи, ініціатор створення Міжнародного бюро з уніфікації кримінального права на Першому конгресі Асоціації; посаду генерального секретаря бюро він обіймав до своєї смерті. Як секретар організаційного комітету, він відіграв значну роль в організації Другого Конгресу Асоціації у Бухаресті (1929 р.). В. Пелла був палким прихильником створення міжнародної кримінальної юрисдикції, яка б запобігала війнам, карала звірства та відстоювала політичні та економічні права людства⁶. У своїй книзі «*La Criminalité Collective des États et le Droit Penal de L'Avenir*» («Колективна злочинність держав і кримінальне право майбутнього») 1925 р. він обґрунтовував ідею загального плану міжнародного кримінального права, в основі якого лежить уявлення про те, що агресивна війна є злочином. Відтоді була розвинена концепція «*outlawry of war*» («війна – поза законом»), і завдяки зусиллям Пелли Міжпарламентський союз створив постійний комітет, який займався вивченням злочинності війни. Веспасіан Пелла стверджував, що для запобігання та боротьби з державним «колективним злочином» обов'язковим є визнання злочинної природи війни, а також генезис міжнародного кримінального права та правових інститутів, здатних застосовувати ці стандарти на практиці. Він просував кампанію «за міжнародне кримінальне

⁶ Mamolea A. Vespasian V. Pella: International Criminal Justice as a Safeguard of Peace, 1919–1952. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press, 2020. pp. 49–92.

право майбутнього». За зусилля у даному напрямі В. Пелла був номінантом на Нобелівську премію миру у 1926 р.

На думку Пелли, якщо держава розуміється як активний суб'єкт кримінального права і цей суб'єкт може засудити і покарати особу, яка порушила закон, то в рамках своїх відносин з іншими членами міжнародного співтовариства держава може порушувати норми закону. Якщо держава вимагає від індивіда підкорятися правовим і моральним нормам, то і навпаки – індивід використовує свої права, щоб вимагати від держави поваги до правил поведінки в рамках міжнародних відносин. Пелла пропонував список санкцій, які можуть застосовуватися до держав за акти агресії, але водночас він прагнув зробити і осіб, які фактично вчиняють дії, що підлягають кримінальному переслідуванню, такими, до яких можуть бути застосовані кримінальні санкції.

В. Пелла як повноважний міністр від Румунії в Лізі Націй був одним з авторів Конвенції щодо протидії та покарання тероризму і Протоколу щодо створення Міжнародного кримінального суду (1937). На жаль, події Другої світової війни завадили ратифікації державами цих угод і ідеї Пелли за його життя так і не матеріалізувалися, але вони справили визначний вплив на подальший розвиток міжнародного кримінального права⁷. Важливим був також і його внесок в розробку проекту Конвенції щодо геноциду разом з Р. Лемкіним. В пам'ять про визначні заслуги професора Міжнародна асоціація карного права започаткувала медаль Веспасіана Пелли. Її лауреатами стали Б. Ференц, Ш. Бассіуні, В. Шабас, К. ван ден Вінгарт.

У 1951 р. асоційованим Президентом AIDP був призначений Пауль Корніл⁸, а у 1953 його було обрано Президентом. Представник бельгійської

⁷ Ciuca A. Romanian Contributions to the Codification of International Law: Vespasian V. Pella. *European Journal of Law and Public Administration*. 2018, Vol. 5, Issue 2, pp. 142–152; Chiriță A., Cravcenco N., Cujbă L. Vespasian V. Pella – A Peace Fighter. URL: <https://www.themarketforideas.com/vespasian-v-pella-a-peace-fighter-masters-of-diplomacy-i-a649/>.

⁸ Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322.

школи права, він також був Президентом Міжнародної карної та пенітенціарної фундації і Європейського комітету проблем злочинності. За його головування відбулися конгреси Асоціації у Афінах (1957) та Лісабоні (1961).

Наступним Президентом AIDP було обрано Жана Гравена у 1963 р.; він очолював Асоціацію до Конгресу у Римі 1969 р. Професор права, згодом декан та ректор у Женевському університеті, він був обраний членом Міжнародної академії порівняльного права і представляв Швейцарію під час Нюрнберзького трибуналу. Його зусилля з розповсюдження ідей міжнародного кримінального права пов'язані, серед іншого, з викладанням курсу щодо злочинів проти людяності в Академії міжнародного права в Гаазі та курсів міжнародного кримінального права в Женеві, Тегерані та Каїрі⁹. Проф. Гравен відомий також своїми зусиллями з розробки кримінального, цивільного та процесуального законодавства Ефіопії як радник Міністерства юстиції Ефіопії. Окрім видатних юридичних заслуг, Жан Гравен знайшов визнання як автор новел, поезій та музичних творів, які він присвячував своєму рідному кантону Вале¹⁰. Бібліофіл, що мав глибоку пристрасть до книжок, які були «сонячним променем його моментів дозвілля», він створив багату бібліотеку цінних видань¹¹, яку заповідав кантональній бібліотеці Вале.

П'єр Буза, Президент AIDP у 1969–1979 рр., поміж багатьох його функцій та посад, був Директором *Revue Internationale de Droit Penal* (RIDP – Міжнародного журналу карного права, офіційного органу Асоціації, що вперше був опублікований у 1924 і дотепер публікується двічі на рік) та відіграв значну роль у перемовинах, що призвели до створення Міжнародного інституту вищих досліджень кримінальних наук (*International Institute of*

⁹ Laguel R, Scalia D. Jean Graven: Interdisciplinary and International Criminal Lawyer. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press. 2020. pp. 358–380.

¹⁰ Докторська дисертація Ж. Гравена «*Essai sur l'évolution du droit pénal valaisan jusqu'à l'invasion française de 1798*» була присвячена еволюції кримінального права кантону Вале.

¹¹ Majeur R. Jean Graven (1899–1987) Notice biographique. Beccaria IV/2021. URL: <https://libreo.ch/revues/beccaria/2018/beccaria-iv-2018/jean-graven-1899-1987-notice-biographique>.

Higher Studies in Criminal Sciences (ISISC)¹² у Сиракузах, Італія, під науковим патронатом Асоціації¹³. Він був президентом цього інституту з 1972 по 1988 рр. Заснування інституту було абсолютним успіхом і об'єднувало молодих пеналістів, які згодом стали обличчями системи міжнародної кримінальної юстиції. Це було покоління, яке побачило, як «мрії стають реальністю», на що особливо звернула увагу у своїй промові до 100-річчя AIDP Крістіна ван ден Вінгарт, суддя Міжнародного кримінального суду (2009–2018), яку можна побачити на перших світлинах Інституту, де здійснювалася промоція тоді зовсім молодого семінару для студентів з міжнародного кримінального права у Сиракузах¹⁴.

Ганс-Гайнріх Єшек, каденція якого як президента AIDP тривала з 1979 по 1989 рр.¹⁵, був представником німецької кримінально-правової школи, брав участь у Другій світовій війні, перебував у французькому полоні; після завершення війни його зв'язки та зусилля сприяли відновленню місця німецької кримінально-правової науки у міжнародному співтоваристві. Під його керівництвом з 1962 по 1982 рр. Інститут іноземного та міжнародного кримінального права імені Макса Планка у Фрайбурзі став провідним міжнародним дослідницьким центром у галузі кримінального права та кримінології, що має одну з найкращих бібліотек світу з цих питань. Одним з його найвідоміших висловів є наступний: «Кримінальне право без кримінології сліпе, а кримінологія без кримінального права – безмежна»¹⁶.

¹² ISISC зараз – The Siracusa International Institute for criminal justice and human rights.

¹³ Ottenhof R. Pierre Bouzat (1906–2002). *Revue internationale de droit penal*. 2001/3. Vol. 72. pp. 655–656.

¹⁴ Zapatero L. A. M. Cherif Bassiouni: a resplendent light shining forth upon the future. Blog de Luis Arroyo Zapatero. URL: <https://blog.uclm.es/luisarroyozapatero/2018/10/19/m-cherif-bassiouni-a-resplendent-light-shining-forth-upon-the-future/>.

¹⁵ Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322; De La Cuesta J.L. In memoriam Hans-Heinrich Jescheck, 10 janvier 1915 – 27 septembre 2009. *Revue internationale de droit penal*. 2009/3. Vol. 80. pp. 431–434; Sieber U. Necrología del profesor Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck. Centro nazionale di prevenzione e difesa sociale. URL: <https://defensesociale.org/noticias/necrologia-del-profesor-dr-dr-h-c-mult-hans-heinrich-jescheck/>.

¹⁶ Strafrecht und Kriminologie unter einem Dach. Kolloquium zum 90. Geburtstag von Professor Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck am 10. Januar 2005. Hrsg von Sieber, Ulrich Albrecht, Hans-Jörg. Berlin Duncker & Humblot, 2006. 212 s.

Проф. Єшек був надзвичайно далекоглядним у впровадженні міждисциплінарного підходу у наукових дослідженнях, у питаннях визнання важливості проблем порівняльного кримінального права, міжнародного та європейського кримінального права. За його президентства відбулися Міжнародні конгреси AIDP в Каїрі (1984) та Відні (1989). Він був відкритий до співпраці з країнами Південної Америки та виступив за визнання іспанської мови однією з робочих мов Асоціації та видання наукового журналу Асоціації також і іспанською мовою. За визначні наукові заслуги Міжнародне товариство соціального захисту нагородило його медаллю Беккарія. У 2009 р. Міжнародна асоціація карного права спільно з Інститутом іноземного та міжнародного кримінального права Макса Планка заснували премію імені Ганса-Гайнріха Єшека для відзначення досліджень в галузі порівняльного кримінального права та/або міжнародного чи наднаціонального кримінального права (включаючи кримінальний процес). Перша премія була присуджена видатній професорці Колеж де Франс Мірей Дельмас-Марті під час XVIII Конгресу AIDP в Стамбулі, а під час ювілейного конгресу у Парижі у 2024 р. премія була присуджена проф. Гельсінського університету Раймо Лахті.

Шериф Бассіуні був обраний Президентом AIDP у Відні у 1989 р.; він служив на цій посаді три терміни, поки не був обраний почесним президентом на Конгресі у Пекіні в 2004 р.¹⁷. Народжений у Каїрі у дипломатичній родині, він був нагороджений в Єгипетській армії за участь у Суецькій війні, отримав юридичну освіту у Єгипті, Франції, Швейцарії та США, збудував успішну професорську кар'єру в Університеті Де Поля в Чикаго, а згодом став почесним професором багатьох університетів світу, був дуже впливовим дипломатом у Державному департаменті США та ООН, президентом Міжнародної асоціації

¹⁷ Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322; Атаджанов Р. Б., Денисов В. Н. Бассіуні Махмуд Шериф. Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Т. 1. А-Д. К.: Академперіодика, 2014. С. 211–215.

кримінального права, засновником Міжнародного інституту прав людини. Роль Бассіуні у розвитку Міжнародного інституту вищих досліджень кримінальних наук в Сиракузах була фундаментальною. Спочатку він був деканом інституту, а згодом, у 1988 р., став його президентом. Його висока спеціалізація та значний науковий та дипломатичний досвід у галузі міжнародного кримінального права привели його до виконання найвищих обов'язків як експерта Організації Об'єднаних Націй. Так, Бассіуні служив, зокрема, як співголова Комітету експертів із розробки проекту Конвенції про запобігання та припинення катувань (1978), консультант комітету з Південної Африки Комісії ООН з прав людини, в рамках якої за його участі підготовлено проєкт Статуту зі створення міжнародної кримінальної юстиції з метою імплементації Міжнародної конвенції про запобігання апартеїду і покарання за нього 1973 р. (1980–1981), голова Комісії Ради Безпеки з розслідування воєнних злочинів у колишній Югославії (1992–1994), незалежний експерт Комісії з прав людини щодо прав на реституцію, компенсацію та реабілітацію для жертв грубих порушень прав людини та основоположних свобод (1998–2000), незалежний експерт Комісії з прав людини щодо ситуації з правами людини в Афганістані (2004–2006), голова, а потім член Незалежної міжнародної комісії ООН з розслідування подій у Лівії (2011), голова Бахрейнської незалежної комісії розслідування (2011).

Ім'я Шерифа Бассіуні особливим чином пов'язане зі створенням Міжнародного кримінального суду (МКС), яке він гаряче підтримував. В медіа його неодноразово називали «хрещеним батьком міжнародного кримінального права». Він був віце-головою Спеціального та Підготовчого комітетів Генеральної Асамблеї ООН зі створення Міжнародного кримінального суду (1995 та 1998) та головою Редакційного комітету Дипломатичної конференції ООН 1998 року зі створення Міжнародного кримінального суду.

Серед різноманітних нагород і відзнак, які він отримав, слід особливо відзначити номінацію на Нобелівську премію миру в 1999 р. В пам'ять про визначний внесок Ш. Бассіуні в розвиток міжнародної кримінальної юстиції та його, як влучно зауважив віце-президент AIDP проф. Луїс Сапатеро, «сліпуче світло, що сяє на майбутнє»¹⁸, виконавчий комітет AIDP запропонував у 2017 р. перейменувати Siracusa Prize для молодих пеналістів, заснований AIDP разом з Інститутом у Сиракузах у 2009 р., на M. Cherif Bassiouni Siracusa Prize. На Конгресі в Парижі (2024) дану премію отримала К. Х. Бродерсен, докторантка Маастрихтського університету¹⁹.

Наступний Президент AIDP Хосе Луїс де ла Куеста, професор кримінального права юридичного факультету у Сан-Себастьяні (Країна Басків, Іспанія), був обраний на Міжнародному конгресі в Пекіні (2004) і переобраний у 2009 році в Стамбулі²⁰. Протягом цього часу він інтенсивно працював над покращенням світового та регіонального іміджу та присутності Асоціації, а також для розвитку більш ефективної її організації. Він також сприяв діалогу та співпраці між п'ятьма великими асоціаціями, що діють у сфері кримінальних наук – Міжнародною асоціацією карного права (AIDP/IAPL), Міжнародним товариством криминології (ISC); Міжнародним товариством соціального захисту (ISSD), Міжнародною карною та пенітенціарною фундацією (IPPF) і Всесвітнім товариством віктимології (WSV) – і розширив відносини та співпрацю з іншими відповідними установами та дослідницькими центрами.

Президент Хосе Луїс де ла Куеста відомий дослідженнями у сфері гуманізації системи кримінального правосуддя в глобалізованому світі. Принцип гуманності в його роботах є основоположним на користь поваги до

¹⁸ Zapatero L. A. M. Cherif Bassiouni: a resplendent light shining forth upon the future. Blog de Luis Arroyo Zapatero. URL: <https://blog.uclm.es/luisarroyozapatero/2018/10/19/m-cherif-bassiouni-a-resplendent-light-shining-forth-upon-the-future/>.

¹⁹ Brodersen K. H., *Longer Than Life – How the ICTY Strengthened the Rule of Law in Bosnia and Herzegovina and Serbia*, The Hague: Eleven International Publishing, 2020.

²⁰ Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322.

людської гідності, а також до забезпечення гарантій захисту процесуальних прав у кримінальному судочинстві на різних рівнях національної та міжнародної пенітенціарної системи. Після традиційних двох термінів Хосе Луїс де ла Куеста був обраний почесним президентом на Конгресі в Ріо-де-Жанейро у вересні 2014 року.

Президент AIDP у 2014–2024 рр. Джон Вервале²¹ отримав освіту з кримінального права та криминології в Університеті Гента, а докторський ступінь з теоретичних та історичних основ кримінального правосуддя – в Університеті Антверпена в Бельгії. Істотну частину своєї університетської кар'єри він розвинув у Нідерландах (Утрехтський університет). Отримавши субсидію *Pionier* (подібну дослідницькій премії Гумбольдта) від Нідерландської організації наукових досліджень (NWO), він створив Центр європейської інтеграції та правозастосування, директором якого став. У 1992 році він був призначений професором економічного та фінансового кримінального права. Це стало початком масштабних досліджень і викладання в галузі економічного та фінансового кримінального правосуддя, включаючи його розвиток у Європі. З 1996 року він викладав європейське кримінальне правосуддя в Коледжі Європи в Брюгге, Бельгія. У 2007 році він став віце-президентом Утрехтського університету для Латинської Америки; його активність в цьому регіоні була значною з середини 1980-х років. Проф. Вервале завжди приділяв час навчання практикуючих працівників судової системи в Європі, Латинській Америці та Китаї та дослідженням у співпраці з практиками кримінальної юстиції. Він також працював консультантом нідерландських та європейських інституцій, був впливовим консультантом щодо розвитку європейських правоохоронних органів (Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству, Євроюст, Прокуратура ЄС). Президентство Дж. Вервале характеризувалося увагою до

²¹ Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322.

питань захисту довкілля, боротьби з корупцією, організованою злочинністю, фінансовою злочинністю, кіберзлочинністю. На Конгресі у Парижі в червні 2024 р. його було обрано почесним президентом AIDP.

Сфери діяльності Асоціації

З 1924 року Міжнародна асоціація карного права фокусується на таких сферах: 1) кримінально-правова політика та кодифікація кримінального права; 2) порівняльна кримінальна юстиція; 3) міжнародне кримінальне право; 4) права людини під час здійснення кримінального правосуддя. В них вона досягла значних здобутків та визнаного іншими організаціями, вченими, експертами, урядовцями та професіоналами статусу²².

Стосовно першої з цих сфер, Асоціація відіграє важливу роль у розвитку зусиль щодо кримінальної кодифікації в ряді країн, особливо щодо загальної частини кримінального права. Вплив Асоціації на кодифікацію здійснюється через збори її членів та діалогу навколо тем, що мають безпосереднє відношення до процесу кодифікації, зокрема принципів і теорій відповідальності, політики криміналізації, визначення і розмежування злочинів і покарань. Міжнародні конгреси Асоціації, їх підготовчі колоквиуми та національні секційні засідання з цих тем мали великий вплив на розвиток національної кримінально-правової політики в різних країнах. Цей напрям особливо важливий зараз в українському контексті, де триває робота з розробки проекту нового кримінального кодексу²³.

Щодо другої сфери, порівняльної кримінальної юстиції, очевидно, що сама природа Асоціації, яка поєднує велику кількість експертів з різних куточків світу, які збираються на національних, регіональних і міжнародних зустрічах з різних тем, сприяє зосередженню на порівняльних аспектах

²² Bassiouni Cherif M. AIDP: Over a Century of Dedication to Criminal Justice and Human Rights. *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3–4. Vol. 86. pp. 1095–1120.

²³ Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В., Бурдін В. М., Вишневецька І. А., Горох О. П., Гуторова Н. О., Марчук Н. О., Навроцький В. О., Пономаренко Ю. А., Стрельцов Є. Л., Хавронюк М. І. / За заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ. 494 с.

кримінального права та судочинства, осмисленню усього багатства правового матеріалу та розвитку правової науки, освіти та практики в цій області.

Третя сфера спеціалізації, яку просуває Асоціація, – міжнародне кримінальне право – є особливою зоною її «покликання». Асоціація була піонером у кодифікації міжнародного кримінального права та створенні Міжнародного кримінального суду. Роль її президентів В. Пелли та Ш. Бассіуні у цих процесах, що обговорювалася вище, була надзвичайно вагомою. Прикметно, що на IV Конгресі Асоціації у Парижі в 1937 р., який був акцентований на проблемі міжнародного миру, Рафал Лемкін, який пізніше ввів у обіг концепцію геноциду, представив доповідь з цього питання. Головними розробниками Конвенції щодо геноциду 1948 р. були члени AIDP Р. Лемкін, А.Д. де Вабр, В. Пелла. Асоціація була акредитована в ООН як неурядова громадська організація з консультативним статусом у 1950 р. і отримала статус спостерігача в Раді Європи у 1975 р. Активізм організації та її членів, Інститут у Сиракузах, зустрічі, обговорення та публікації, прийняття Генеральною Асамблеєю AIDP на Конгресі у Ріо-де Жанейро у 1994 р. резолюції щодо Міжнародного кримінального суду здійснили значущий вплив на розбудову системи міжнародної кримінальної юстиції.

Зрештою, захист прав людини під час здійснення кримінального правосуддя, будучи четвертою сферою спеціалізації Асоціації, з моменту її заснування і дотепер залишається важливим центром її діяльності. Асоціація послідовно відстоює цінності верховенства права та належної процедури, а однією з тем на її з'їздах завжди є кримінально-процесуальна тематика, яка включає процесуальний захист прав обвинуваченого. Одним з вагомих внесків Асоціації в цій сфері є подання нею в 1978 р. до Підкомісії з питань запобігання дискримінації та захисту меншин проєкту конвенції проти катувань, співавтором якого був Ш. Бассіуні (цей проєкт був розглянутий комітетом експертів, зібраним у ISISC у Сиракузах у 1977 р.). Проєкт конвенції AIDP згодом був включений до пропозиції Швеції, яка ініціювала

розробку конвенції, і у 1984 р. Конвенція (CAT – Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) була прийнята.

Важливою частиною зусиль Асоціації є також боротьба за скасування смертної кари в усьому світі. Під час ювілейного Конгресу у Парижі віце-президент AIDP проф. Луїс Сапатеро презентував підготовлений Міжнародною академічною мережею проти смертної кари для обговорення та підписання проєкт Декларації²⁴, яка визнає заборону цього покарання імперативною нормою міжнародного права (*jus cogens*), а проф. В. Шабас, член ради директорів Міжнародного інституту для кримінальної юстиції та прав людини в Сиракузах, представив доповідь з цього питання. Частиною ювілейного заходу став також триб'ют пам'яті Робера Бадінтера (1928–2024), почесного віце-президента AIDP, колишнього міністра юстиції Франції, який домігся скасування смертної кари у Французькій Республіці.

В рамках урочистостей з нагоди 100-річчя AIDP заслужений проф. Університету Гельсінкі Раймо Лахті, почесний президент AIDP проф. Хосе Луїс де Ла Куеста, почесний президент Інституту Макса Планка у Фрайбурзі проф. Ульріх Зібер і колишня суддя МКС, заслужена проф. Крістіна ван ден Вінгарт під час сесії «100-річчя впливу та значущості AIDP для кримінальної юстиції» особливо підкреслили важливість Асоціації в даний історичний момент і наголосили на важливості спільного обговорення та розвитку кримінального права для більш мирного та справедливого світу.

Проф. ван ден Вінгарт у своїй блискучій промові згадувала війну Росії проти України і застерігала щодо небезпеки таких явищ, як маргіналізація юридичної рамки міжнародного кримінального права та підваження значущості юридичної професії. Вона також зауважила, що ідея уніфікації кримінального права ЄС певною мірою була покинута, і недавня дискусія навколо визнання згвалтування «єврозлочиною» демонструє, що цей

²⁴ Declaration on the Abolition of the Death Penalty as a Peremptory Norm of International Law (*juscogens*). Paris, June 25–29, 2024. URL: <https://www.academicsforabolition.net/blog/declaracion-de-paris-con-ocasion-del-congreso-del-centenario-de-la-asociacion-internacional-de-derecho-penal>.

довготривалий і складний процес зазнає серйозних обмежень. Втім, професореса звернула увагу на те, як важливо закладати зерна певних правових ідей, які проростуть у визначений час. Вона проводила паралелі між долями В. Пелли і Ш. Бассіуні та підкреслила, що хоча за життя Пелли його ідеї щодо міжнародного кримінального суду не втілилися, проте, коли відкрилося вікно політичних можливостей, його створення стало реальністю. Проф. також розповіла, як разом з професоркою Мірей Дельмас-Марті працювала над створенням такого інституту, як European Public Prosecutor, і як вони переконували інших учасників процесу розробки Лісабонської угоди закласти саму можливість майбутнього створення такої інституції, коли прийде її час. Як можемо бачити, цей вплив учасниць AIDP отримав своє практичне втілення і European Public Prosecutors' Office (EPPO) став реальністю.

Крістіна ван ден Вінгарт також, окрім резолюції AIDP щодо МКС, акцентувала увагу на деяких інших значущих резолюціях Асоціації, які, зокрема, стосувалися універсальної юрисдикції (Палермо, 1933), конкуренції національної та міжнародної юрисдикції та принципу «ne bis in idem» (Пекін, 2004), а також ролі національного судді в застосуванні іноземного карного права (Лісабон, 1961) тощо. Завершила свій виступ пані професор думкою про те, що місія AIDP, попри різноманіття підходів, сьогодні полягає у тому, щоб «поважати гуманітарні принципи та забезпечити правосуддя для всіх».

Асоціація, як справедливо зазначав Шериф Бассіуні, заохочує різноманітність концепцій, ідеологій і точок зору серед своїх членів, і таким чином, фактично, функціонує як «плавильний котел»²⁵, який необхідний для подальшої еволюції кримінальних наук. На думку Хосе Луїса де Ла Куеста, резолюції, прийняті Конгресами Асоціації, представляють собою спадщину зусиль та ідей, які протягом тривалого періоду поділяють більшість пеналістів,

²⁵ Bassiouni Cherif M. AIDP: Over a Century of Dedication to Criminal Justice and Human Rights. *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3–4. Vol. 86. pp. 1095–1120.

теоретиків, професіоналів та експертів, відданих розвитку «більш гуманного та ефективного кримінального правосуддя». Незважаючи на політичні та соціальні зміни, які відбулися за минулий час, більшість резолюцій все ще є корисними орієнтирами для орієнтації та розвитку важливих зусиль, які міжнародна спільнота та різні країни докладають у пенітенціарній сфері²⁶.

Структурно-організаційні основи діяльності Асоціації

Збори Генеральної асамблеї AIDP/IAPL відбуваються кожні 5 років на Конгресах Асоціації. Там же здійснюється прийняття резолюцій Асоціації²⁷. Окрім Генеральної асамблеї учасників, органами Асоціації є також Рада Директорів (*Conseil de Direction*), яка збирається щорічно у Парижі; Виконавчий комітет, який зазвичай збирається двічі на рік (один раз у Парижі разом із щорічним засіданням Ради та один раз у Сиракузах, разом із щорічним засіданням Правління ISISC); Комітет *Revue Internationale de Droit Penal*, який збирається до або після засідань Виконавчого комітету в Парижі та Сиракузах; Науковий комітет, який збирається в Парижі разом із щорічним засіданням Ради.

На кожному з Конгресів учасники Генеральної асамблеї обирають Раду директорів, яка з 1994 р. складається з сорока дев'яти членів із п'ятирічним терміном повноважень. Генеральна асамблея також обирає президента, генерального секретаря і, з 1974 року, ряд заступників генерального секретаря (з метою сприяння регіональному представництву), також на п'ятирічний термін. Активні видатні заслуги в Раді директорів визнаються через категорію віце-президентів, тоді як минулі видатні заслуги в Асоціації визнаються обранням почесним президентом (лише для колишніх президентів), почесним віце-президентом або почесним членом. Склад Ради відображає географічні фактори та різноманітність правових систем світу, а також членство в Раді

²⁶ De La Cuesta J.L., Ottenhof R. The Association Internationale de Droit Pénal and the Establishment of the International Criminal Court. *Revue internationale de droit penal*. 2015/3 Vol. 86. pp. 1237–1255.

²⁷ Resolutions of the AIDP-IAPL Congresses. URL: <https://www.penal.org/en/resolutions-aidp-iapl-congresses>.

побудоване на критерії визнання і включає видатних діячів, чії особисті досягнення та заслуги в Асоціації визнані їх обранням до Ради. В Раді директорів також представлені усі національні секції²⁸.

Таким чином, організаційна структура AIDP дозволяє ефективно координувати глобальні зусилля у розвитку кримінального права, забезпечувати високий рівень наукової та практичної взаємодії між юристами з різних правових систем і країн та активно сприяти впровадженню напрацювань Асоціації у магістральних сферах її діяльності.

Міжнародна асоціація карного права нараховує близько 3000 окремих членів і філій в категоріях індивідуального, національного та колективного членства (для установ). Це найбільша та найстаріша у світі організація у сфері кримінального правосуддя. Наразі вона має активними 39 національних груп²⁹.

Підготовка та проведення Міжнародних конгресів карного права має особливе значення не тільки у зв'язку з виборчими процесами та організацією управління AIDP, а і перш за все тому, що це науковий захід глобального рівня, до якого залучена вся Асоціація, де приймається офіційна позиція Асоціації щодо дуже фундаментальних і сучасних питань, що стосуються теоретичного та практичного розвитку різних галузей кримінального права та кримінальної політики.

Згідно з методологією AIDP/IAPL³⁰, підготовка Конгресу має такі етапи:

Рада директорів спочатку визначає загальну тему Конгресу та окремі питання кожної з 4 традиційних секцій (I – Загальна частина кримінального права, II – Особлива частина кримінального права, III – Кримінальний процес, IV – Міжнародне кримінальне право), а також призначає генеральних

²⁸ Bassiouni Cherif M. AIDP: Over a Century of Dedication to Criminal Justice and Human Rights. *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3–4. Vol. 86. pp. 1095–1120.

²⁹ List of National Groups. AIDP. URL: <https://www.penal.org/en/list-national-groups>.

³⁰ De La Cuesta J. L., Ottenhof R. The Association Internationale de Droit Pénal and the Establishment of the International Criminal Court. *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1237–1255.

доповідачів і національні групи, відповідальні за підготовчі міжнародні колоквиуми, які відбуваються протягом 5-річного циклу;

доповідачі, призначені національними групами Асоціації:

а) відповідають на анкету (розроблену Генеральним доповідачем за результатами загальних коментарів щодо центральних питань, підготовлених у співпраці з Науковим комітетом AIDP/IAPL) з точки зору відповідного національного законодавства та рішень, у ньому передбачених, та б) беруть участь у загальному обговоренні з метою схвалення проєктів Резолюції та рекомендацій, пропонувані науковою спільнотою законодавцям та правозастосовувачам з метою встановлення (або вдосконалення) юридичного та кримінально-політичного вирішення досліджуваної проблеми;

RIDP публікує матеріали підготовчих колоквиумів перед Конгресом;

Генеральною асамблеєю під час Конгресу здійснюється ухвалення Резолюції.

Українська національна група Міжнародної асоціації карного права

Вочевидь, Конгрес та підготовча робота щодо нього працюють як значуща координаційна платформа, яка сприяє розвитку наукових мереж. При цьому однією з фундаментальних інституційних опор Асоціації є діяльність її національних груп. Українська національна група Міжнародної асоціації карного права була офіційно зареєстрована у 2017 р. Історія внеску українських криміналістів в діяльність Міжнародного криміналістичного союзу та Міжнародної асоціації кримінального права, а також процес створення української національної групи AIDP/IAPL задокументований та описаний її секретарем проф. М. Шепітько у статті «Українська група Міжнародного Криміналістичного Союзу: на шляху від Відня до Парижа» у журналі «Криміналіст Першодрукований»³¹.

³¹ Shepitko M. Ukrainian Group of International Union of Penal Law: Way from Vienna to Paris. *A First Printed Criminalist*. No 18. 2019. pp. 43–61. URL: https://crimcongress.com/wp-content/uploads/2019/12/criminalist_18_full.pdf.

Станом на червень 2024 року до її складу входить 18 членів: проф. Юрій Баулін (президент), проф. Вячеслав Борисов (віце-президент), проф. Наталія Гуторова (віце-президент), проф. Михайло Шепітько (секретар), проф. Людмила Демидова, проф. Сергій Денисов, проф. Микола Карчевський, проф. Юрій Пономаренко, проф. Вячеслав Туляков, проф. Павло Фріс, проф. Валерій Шепітько, др. Костянтин Задоя, др. Катерина Латиш, др. Олександр Радутний, др. Оксана Сенаторова, др. Олена Харитоновна, др. Надія Шульженко.

В рамках підготовки до XXI Конгресу AIDP члени української національної групи, забезпечуючи участь України в глобальних та регіональних правових обговореннях, підготували такі матеріали: «Міжнародні перспективи штучного інтелекту в Україні: між війною та реформуванням» (автори: М. Шепітько, О. Сенаторова, К. Задоя, Ю. Пономаренко)³²; «Ukrainian Report on Criminalization of AI-Related Offences» (автори: М. Карчевський, О. Радутний)³³.

Представництво Української національної групи на Конгресі в Парижі (2024) здійснювали учасниці, які є активними членами ініціатив AIDP та беруть участь у підготовці важливих заходів і публікацій в рамках міжнародної співпраці: др. Олена Харитоновна, авторка проекту статуту Всеукраїнської асоціації кримінального права, на основі якої утворено Українську національну групу AIDP, і др. Катерина Латиш, постійна учасниця курсів з міжнародного кримінального права для молодих пеналістів AIDP в Siracusa International Institute for criminal justice and human rights.

³² Шепітько М., Сенаторова О., Задоя К., Пономаренко Ю. «Перспективи Міжнародні перспективи штучного інтелекту в Україні: між війною та реформуванням». *Вісник асоціації кримінального права*. 2022. № 18 (2). С. 34–51.

³³ Karchevskiy M., Radutniy O. Ukrainian Report on Criminalization of AI-Related Offences / Criminalization of AI-Related Offences (International Colloquium, Bucharest, Romania, 14–16 June 2023). Edited by Fernando Miró-Llinares, Constantin Duvac, Tudorel Toader, Mario Santisteban Galarza. *RIDP*, Vol. 95, issue 1, 2024. pp. 383–407.

Міжнародна асоціація карного права: погляд у майбутнє

29 червня 2024 року відбулася Генеральна асамблея Конгресу AIDP/IAPL, де було обрано нову президентку Асоціації та оновлено склад Ради директорів.

Вперше за 100-річну історію Асоціації президенткою стала жінка, професорка європейського та міжнародного права, декан факультету права, економіки та фінансів Люксембурзького університету Каталін Лігеті. На цій позиції проф. К. Лігеті планує посилити три стратегічні цілі Асоціації.

По-перше, її метою є розширення присутності AIDP у Північній Америці, арабському світі та Африці, що дозволить доповнити вже успішно розвинену діяльність Асоціації в Європі, Латинській Америці та Азії і зміцнити глобальне охоплення AIDP, розширюючи платформи для наукового обміну в різних регіонах світу. По-друге, вона планує суттєво підвищити науковий вплив Асоціації на формування політики, що потребує ширшої участі в розробці не лише правових резолюцій, але й політичних рекомендацій. І, зрештою, проф. Лігеті має на меті зміцнення існуючих зв'язків з Інститутом у Сиракузах, що дозволить поглибити наукову діяльність Асоціації в інституті.

Наприкінці Конгресу членам Асоціації було представлено новий науковий цикл «Основні цінності систем кримінальної юстиції» (Core Values of Criminal Justice systems), який буде реалізовуватись протягом 2024–2028 років. Цей цикл зосередиться на вирішенні комплексу таких проблем: фундаментальні питання ролі кримінального права під час кризи (секція I), гендерна та сексуальна ідентичність (секція II), верховенство права і незалежність судової влади (секція III) та захист навколишнього середовища через кримінальне право як міжнародна проблема (секція IV).

Список використаних джерел

1. Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3 Vol. 86. pp. 1305–1322.

2. Bassiouni Cherif M. AIDP: Over a Century of Dedication to Criminal Justice and Human Rights. *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3–4. Vol. 86. pp. 1095–1120.
3. Brodersen K. H., *Longer Than Life – How the ICTY Strengthened the Rule of Law in Bosnia and Herzegovina and Serbia*, The Hague: Eleven International Publishing, 2020.
4. Chiriță A., Cravcenco N., Cujbă L. Vespasian V. Pella – A Peace Fighter. URL: <https://www.themarketforideas.com/vespasian-v-pella-a-peace-fighter-masters-of-diplomacy-i-a649/>.
5. Ciuca A. Romanian Contributions to the Codification of International Law: Vespasian V. Pella. *European Journal of Law and Public Administration*. 2018, Vol. 5, Issue 2, pp. 142–152.
6. De La Cuesta J. L. In memoriam Hans-Heinrich Jescheck, 10 janvier 1915 – 27 septembre 2009. *Revue internationale de droit pénal*. 2009/3. Vol. 80. pp. 431–434.
7. De La Cuesta J. L., Ottenhof R. The Association Internationale de Droit Pénal and the Establishment of the International Criminal Court. *Revue internationale de droit penal*. 2015/3 Vol. 86. pp. 1237–1255.
8. Declaration on the Abolition of the Death Penalty as a Peremptory Norm of International Law (juscogens). Paris, June 25–29, 2024. URL: <https://www.academicsforabolition.net/blog/declaracion-de-paris-con-ocasion-del-congreso-del-centenario-de-la-asociacion-internacional-de-derecho-penal>.
9. Karchevskiy M., Radutniy O. Ukrainian Report on Criminalization of AI-Related Offences / Criminalization of AI-Related Offences (International Colloquium, Bucharest, Romania, 14–16 June 2023). Edited by Fernando Miró-Llinares, Constantin Duvac, Tudorel Toader, Mario Santisteban Galarza. *RIDP*, Vol. 95, issue 1, 2024. pp. 383–407.
10. Laguel R, Scalia D. Jean Graven: Interdisciplinary and International Criminal Lawyer. In: Mégret F, Tallgren I, eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press. 2020. pp. 358–380.
11. List of National Groups. AIDP. URL: <https://www.penal.org/en/list-national-groups>.
12. Majeur R. Jean Graven (1899–1987) Notice biographique. *Beccaria IV/2021*. URL: <https://libreo.ch/revues/beccaria/2018/beccaria-iv-2018/jean-graven-1899-1987-notice-biographique>.
13. Mamolea A. Vespasian V. Pella: International Criminal Justice as a Safeguard of Peace, 1919–1952. In: Mégret F, Tallgren I, eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press, 2020. pp. 49–92.
14. Mégret F. Henri Donnedieu de Vabres: Penal Liberal, Moderate Internationalist and Nuremberg Judge. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of*

a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents. Cambridge University Press, 2020. pp. 146–173.

15. Ottenhof R. Pierre Bouzat (1906–2002). *Revue internationale de droit pénal*. 2001/3 Vol. 72. pp. 655–656.

16. Program. Congrès du centenaire de l'Association Internationale de Droit Pénal. URL: <https://congres-aidp.assas-universite.fr/en/program-centenary-iapl>

17. Resolutions of the AIDP-IAPL Congresses. URL: <https://www.penal.org/en/resolutions-aidp-iapl-congresses>.

18. Shepitko M. Ukrainian Group of International Union of Penal Law: Way from Vienna to Paris. *A First Printed Criminalist*. No 18. 2019. pp. 43–61. URL: https://crimcongress.com/wp-content/uploads/2019/12/criminalist_18_full.pdf.

19. Sieber U. Necrología del profesor Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck. Centro nazionale di prevenzione e difesa sociale. URL: <https://defensesociale.org/noticias/necrologia-del-profesor-dr-dr-h-c-mult-hans-heinrich-jescheck/>.

20. Strafrecht und Kriminologie unter einem Dach. Kolloquium zum 90. Geburtstag von Professor Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck am 10. Januar 2005. Hrsg von Sieber, Ulrich Albrecht, Hans-Jörg. Berlin Duncker & Humblot, 2006. 212 s.

21. Vervaele John A. E. The UIDP/AIDP: 125 years serving Criminal Justice, Human Rights and Humanity. *Revue internationale de droit pénal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 759–780.

22. Zapatero L. A. M. Cherif Bassiouni: a resplendent light shining forth upon the future. Blog de Luis Arroyo Zapatero. URL: <https://blog.uclm.es/luisarroyozapatero/2018/10/19/m-cherif-bassiouni-a-resplendent-light-shining-forth-upon-the-future/>.

23. Атаджанов Р. Б., Денисов В. Н. Бассіуні Махмуд Шериф. Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Т. 1. А-Д. Київ: Академперіодика, 2014. С. 211–215.

24. Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В., Бурдін В. М., Вишневська І. А., Горох О. П., Гуторова Н. О., Марчук Н. О., Навроцький В. О., Пономаренко Ю. А., Стрельцов Є. Л., Хавронюк М. І. ; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2024. 494 с.

25. Шепітько М., Сенаторова О., Задоя К., Пономаренко Ю. «Перспективи Міжнародні перспективи штучного інтелекту в Україні: між війною та реформуванням». *Вісник асоціації кримінального права*. 2022. № 18 (2). С. 34–51.

REFERENCES

1. Anciens Présidents / Former Presidents (1924–2014). *Revue internationale de droit penal*. 2015/3. Vol. 86. pp. 1305–1322.
2. Bassiouni Cherif M. (2015). AIDP: Over a Century of Dedication to Criminal Justice and Human Rights. *Revue internationale de droit penal*, 3–4. Vol. 86, 1095–1120.
3. Brodersen, K.H. (2020). *Longer Than Life – How the ICTY Strengthened the Rule of Law in Bosnia and Herzegovina and Serbia*, The Hague: Eleven International Publishing.
4. Chiriță, A., Cravcenco, N., Cujbă, L. Vespasian, V. Pella – A Peace Fighter. URL: <https://www.themarketforideas.com/vespasian-v-pella-a-peace-fighter-masters-of-diplomacy-i-a649/>.
5. Ciuca, A. (2018). Romanian Contributions to the Codification of International Law: Vespasian V. Pella. *European Journal of Law and Public Administration*, Vol. 5, Issue 2, 142–152.
6. De La Cuesta, J. L. (2009). In memoriam Hans-Heinrich Jescheck, 10 janvier 1915 – 27 septembre 2009. *Revue internationale de droit penal*, 3, Vol. 80, 431–434.
7. De La Cuesta, J. L., Ottenhof, R. (2015). The Association Internationale de Droit Pénal and the Establishment of the International Criminal Court. *Revue internationale de droit penal*, 3, Vol. 86, 1237–1255.
8. Declaration on the Abolition of the Death Penalty as a Peremptory Norm of International Law (juscogens). Paris, June 25–29, 2024. URL: <https://www.academicsforabolition.net/blog/declaracion-de-paris-con-ocasion-del-congreso-del-centenario-de-la-asociacion-internacional-de-derecho-penal>.
9. Karchevskiy, M., Radutniy, O. (2024). Ukrainian Report on Criminalization of AI-Related Offences / Criminalization of AI-Related Offences (International Colloquium, Bucharest, Romania, 14–16 June 2023). Edited by Fernando Miró-Llinares, Constantin Duvac, Tudorel Toader, Mario Santisteban Galarza. *RIDP*, Vol. 95, issue 1, 383–407.
10. Laguel, R., Scalia, D. (2020). Jean Graven: Interdisciplinary and International Criminal Lawyer. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press, 358–380.
11. List of National Groups. AIDP. URL: <https://www.penal.org/en/list-national-groups>.
12. Majeur, R. Jean Graven (1899–1987) Notice biographique. *Beccaria IV/2021*. URL: <https://libreo.ch/revues/beccaria/2018/beccaria-iv-2018/jean-graven-1899-1987-notice-biographique>.
13. Mamolea, A. Vespasian, V. (2020). Pella: International Criminal Justice as a Safeguard of Peace, 1919–1952. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press, 49–92.

14. Mégret, F. (2020). Henri Donnedieu de Vabres: Penal Liberal, Moderate Internationalist and Nuremberg Judge. In: Mégret F., Tallgren I., eds. *The Dawn of a Discipline: International Criminal Justice and Its Early Exponents*. Cambridge University Press, 146–173.
15. Ottenhof, R. (2001). Pierre Bouzat (1906–2002). *Revue internationale de droit penal*, 3, Vol. 72, 655–656.
16. Program. Congrès du centenaire de l'Association Internationale de Droit Pénal. URL: <https://congres-aidp.assas-universite.fr/en/program-centenary-iapl>.
17. Resolutions of the AIDP-IAPL Congresses. URL: <https://www.penal.org/en/resolutions-aidp-iapl-congresses>.
18. Shepitko, M. (2019). Ukrainian Group of International Union of Penal Law: Way from Vienna to Paris. *A First Printed Criminalist*, 18, 43–61. URL: https://crimcongress.com/wp-content/uploads/2019/12/criminalist_18_full.pdf.
19. Sieber, U. Necrología del profesor Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck. Centro nazionale di prevenzione e difesa sociale. URL: <https://defensesociale.org/noticias/necrologia-del-profesor-dr-dr-h-c-mult-hans-heinrich-jescheck/>.
20. Strafrecht und Kriminologie unter einem Dach. (2006). Kolloquium zum 90. Geburtstag von Professor Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck am 10. Januar 2005. Hrsg von Sieber, Ulrich Albrecht, Hans-Jörg. Berlin Duncker & Humblot [in Ukrainian].
21. Vervaele, John A. E. (2015). The UIDP/AIDP: 125 years serving Criminal Justice, Human Rights and Humanity. *Revue internationale de droit penal*, 3, Vol. 86, 759–780.
22. Zapatero, L.A.M. Cherif Bassiouni: a resplendent light shining forth upon the future. Blog de Luis Arroyo Zapatero. URL: <https://blog.uclm.es/luisarroyozapatero/2018/10/19/m-cherif-bassiouni-a-resplendent-light-shining-forth-upon-the-future/>.
23. Atadzhanov, R.B., Denysov, V.N. (2014). Bassiouni Makhmud Sheryf. *Entsyklopediia mizhnarodnoho prava* (Vols. 1–3). / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko, V. N. Denysov (spivholovy) ta in.; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Vol. 1. A-D. Kyiv: Akadempriodyka, 211–215 [in Ukrainian].
24. Proiekt novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: peredumovy rozrobky, kontseptualni zasady, osnovni polozhennia (2024). Andrushko P. P., Bakumov O. S., Baulin Yu. V., Burdin V. M., Vyshnevskia I. A., Horokh O. P., Hutorova N. O., Marchuk N. O., Navrotskyi V. O., Ponomarenko Yu. A., Streltsov Ye. L., Khavroniuk M. I. / Yu.V. Baulin, M.I. Khavroniuk (Eds.). Kyiv: Kompaniia VAITE [in Ukrainian].
25. Shepitko, M., Senatorova, O., Zadoia, K., Ponomarenko, Yu. (2022). Perspektyvy Mizhnarodni perspektyvy shtuchnoho intelektu v Ukraini: mizh viinoiu ta reformuvanniam. *Visnyk asotsiatsii kryminalnoho prava*, 18 (2), 34–51 [in Ukrainian].

Kharytonova Olena. The Centenary of the International Association of Penal Law (AIDP/IAPL)

The centennial of the International Association of Penal Law (Association Internationale de Droit Pénal / International Association of Penal Law, AIDP/IAPL) is the topic of this article. The anniversary was celebrated in Paris during the 21st Congress of the Association, held from June 25 to 28, 2024. This event became a pivotal moment in the history of the AIDP, marking a century of the organization's contributions to the advancement of national and international criminal law frameworks, while also fostering broader opportunities for academic, diplomatic, and legal collaboration on a global scale.

The author scrutinizes the primary moments and symbolism of the celebrations and focuses on exploring the significance of the Association's contribution to shaping legal standards and approaches in the field of criminal justice policy, as well as its role in supporting legal institutions in the global arena.

Honoring the Association's history and its connection with the traditions of the International Union of Penal Law, the author outlines the historical factors, characteristics, and key stages of the Association's evolution. The analysis points out its influence on the advancement of international criminal law, the promotion of the rule of law, efforts to combat international crimes, the protection of human rights, and explores the prospects for its future growth.

Through an analysis of initiatives carried out within the organization and its structural network, which includes individual, collective, and national membership, the article emphasizes the importance of the diversity of legal systems and visions and the significance of international cooperation in criminal law science and practice.

Drawing on the study of the Association's achievements and scholarly biographies of its Presidents, the author underscores the importance of influential figures who laid the foundations for the development of criminal law in both comparative and international contexts. These figures played active roles in humanizing criminal justice policy, supported and promoted the creation of the international criminal justice system, contributed to the development of important international conventions and other mechanisms for human rights protection, worked on expanding institutions and strengthening the role of AIDP, advanced interdisciplinary approaches in legal scholarship, and enriched international cooperation among associations in the field of criminal sciences.

An examination of the key areas of the Association's work – such as criminal justice policy, comparative criminal justice, international criminal law, and human rights in criminal justice administration – demonstrates that the Association's congresses and other platforms have become vital spaces for exchanging ideas. These forums play a crucial role in shaping and refining criminal justice policies at various levels, fostering the development of more substantiated, inclusive, and effective approaches. As a result, they contribute to enhancing legal education, advancing legal science, and improving legal practice. AIDP continues to serve as

an organization of strategic importance for addressing challenges such as the marginalization of international criminal law, jurisdictional conflicts, and global, climate, and digital issues of the modern world, contributing to the foundation of legal ideas that may eventually lead to significant social transformations.

Key words: *International Association of Penal Law (AIDP), 100th Anniversary of the International Association of Penal Law (AIDP/IAPL), international criminal law, human rights, criminal justice, criminal law.*